**DİL HAREKETLERİ:**

Ø Dili dışarı çıkarmak

Ø Dili dudakların sağına soluna değdirmek

Ø Dili dışarı içeri çekmek

Ø Dili buruna doğru sokmak

Ø Dili çeneye doğru çıkarmak

Ø Dilin ucunu alt-üst dişlerle ısırmak

Ø Dil ile dudakları yalama.(yuvarlayarak)

Ø Dili üst ön dişlere değdirme

Ø Dilişıklatma (dil ile üst damağa vurup alt damağa çekerek ses çıkarma)

Ø Dil ucunu üst dişlerden en aşağıdaki ve en soldakine değdirme

Ø Dil ucunu alt dişlerden en sağdaki ve en soldaki üzerine değdirme

Ø Dili ağız içinde (u) biçiminde kıvırma (yanlarda)

Ø Dil ile dudakları ıslatma

**DUDAK HAREKETLERİ**

Ø Dudakları yanlara doğru(alt-üst)çekerek dişleri bitişik vaziyette gösterme

Ø Üst dişleri gösterme

Ø Alt dişleri gösterme

Ø Üst dudağı ısırma

Ø Alt dudağı ısırma

Ø İki dudağı da ağız içine almak

Ø Alt dudağı dışa döndürmek

Ø U sesi çıkarır gibi dudakları öne uzatmak

Ø Dudakları birbiriyle içe doğru sıkıştırmak

Ø Kalemi dudakları arasında tutmak

Ø Ruju dağıttığımız gibi iki dudağı birbirine sürtme değdirme

**YANAK HAREKETLERİ**

Ø İki yanağı aynı anda şişirme

Ø Sağ yanağı şişirme

Ø Sol yanağı şişirme

Ø Soldan sağa sağdan sola sürekli yanak şişirme

Ø İki yanağı dişler arasına çekme

Ø Dil ile sağ yanağı şişirme

Ø Dil ile sol yanağı şişirme

**MİMİKLER**

Ø Hayret

Ø Gülmek

Ø Kızmak

Ø Ciddi

Ø Korku

Ø Üzüntü

Ø Uyku

Ø Ağlamak

Ø Evet

Ø Hayır

**ÇENE HAREKETLERİ**

Ø Ağzı (çeneler gergin)açmak-kapatmak

Ø Alt çeneyi (ağız açık) sağa sola hareket ettirmek

Ø Alt çeneyi (ağız kapalı) sağa sola hareket ettirmek

Ø Soldan sağa sağdan sola sürekli yanakları şişirme

Ø İki yanağını dişler arasına çekmek

Ø Dil ile sağ yanağı şişirme

Ø Dil ile sol yanağı şişirme

**BURUN HAREKETLERİ**

Ø Burunu buruşturarak yukarı çekmek

Ø Burun deliklerini açmak

**DİL GELİŞİM ALANI VE EGZERSİZLERİ**

**NEFES ALMA**

Ø Ağızda üfleme (dudaklar kapalı durumda)

Ø Burundan nefes alıp burundan verme

Ø Burundan nefes alıp ağızdan verme

Ø Ağızdan nefes alıp burundan verme

Ø Kamış(pipet) ile hava çekme

Ø Burundan iki defa nefes alıp, iki defa verme

Ø Ağızdan iki defa nefes alıp iki defa ağızdan verme

Ø Kağıt, pamuk,pinpon topu vb. bol nefes ile nesneyi üfleme (yakın-uzak mesafe)

Ø Nefesli müzik aleti çalma

Ø Balon şişirme

Ø Islık çalma

Ø Burun çekmek

Ø Öksürmek

Ø Horlama

Ø Esnemek

Ø İç çekmek

**GIRTLAK HAREKETLERİ**

Ø Tükürerek yutkunma

Ø Su yutma

Ø Gargara yapma

Ø Gırtlaktan öksürme (ses ayarlama)

**DİL GELİŞİM EGZERSİZLERİNİN UYGULANMA YÖNTEMLERİ**

A) Konuşma Organlarının Çalıştırılması

1- Emmek: Kamış kullanarak değişik içeceklerin içirilmesi. Eğer kamışı çocuk ağzında tutamıyorsa kamışın etrafına lastik sararak ya da farklı şeylerle destekleyerek kamışın ağız kısmı kalınlaştırılabilir.

- Alıştırmaya başlangıç olarak 9 mm' lik hortumlarda kullanılabilir(gerekli ise)

- Emmeyi öğretmek; Terapist kamışı meyve suyunun içine sokar emerek kamışa meyve suyunu çeker .Üst kısmından kamışı kapatarak kamışı bardaktan çıkarır.Kamışı düz olarak çocuğun ağzına sokar.Çocuk kamışın içindeki meyve suyunu bu şekilde emer.İkinci aşamada kamış biraz daha havaya kaldırılır ve kamış bu pozisyonda iken meyve suyunu emer.

Not: Terapist çocuğa emme sonrası davranışları gösterir. Ağzını şapırdatır."mmm çok güzel" gibi sözel uyarılar verir.

2- Üflemek: Öncelikle derin nefes alıp verme nefes alırken "f ve p" sesini çıkarmak gibi çalışmalar yapılmalıdır.

- Küçük bir mumu söndürmek
- Küçük renkli makyaj pamukları araç olarak kullanılabilir. Pamuk masaya konur çocuk üfleyerek pamuğu hareket ettirir.
- Bir kase deterjanlı su hazırlanır. Çocuk kamışla üfleyerek balonlar yapmaya çalışır.
- İçinde küçük bir top olan plastik düdük üflemeye çalışır.
- Küçük plastik bir borazan (flüt)ile üfleme çalışılır.
- Bir pinpon topu ile üfleyerek masada oyun oynanır.

3- Çiğneme: Çiğneme dil dudak ve yanak kaslarının ortaklaşa çalışmasıyla ortaya çıkan bir harekettir.

-Yanak: Dil çiğnemede aşağıdan yukarı , yukarıdan aşağı doğru dairesel hareketler yapar.

- Isırmak:Çocuğa elma havuç gibi katı yiyecekler vererek ısırması istenir.

-Sağ ve Sol yanakta çiğneme:Bir parça bisküvi çocuğun bir yanağının içine konulur.Çocuk dil yardımı ile bisküviyi yanaktan alır ve çiğner.Aynı çalışma diğer yanakta da yapılır.

- Ağız kapalı çiğnemek: Bu çalışma için çok zor bir harekettir. Sürekli alıştırma gerekir.(haşlanmış patates gibi yumuşak katı yiyeceklerle çalışılır)

- Çocuğa 30sn süre ile çiklet çiğnetilir.

**Dil:**

Çocuğun dilinin ucuna bir parça bisküvi konulur. Çocuk bisküviyi dil yardımı ile ağzının içine alır. Bir parça reçel ve çikolata (saralle gibi) çocuğun üst dişi ile dudağı arasına konur, çocuk dili yardımı ile bunu ağzına alır ve çiğner.

**Dilin Yön Değiştirme Hareketleri:**

- Bir parça reçel veya çikolata çocuğun yanağının içine konur.Çocuk dili ile ağzına iter ve çiğner.

- Bir parça lokum çocuğa verilir ve çiğnemesi istenir.

- Küçük bir parça bisküvi çocuğun yanak içlerine diş etlerinin üzerine konur.Çocuk dili ile bunu alıp çiğnemeye çalışır.(önce bir sonra diğer yanağa)

- Sağ ve sol yanak içine aynı anda birer parça bisküvi konur. Çocuk yanak içine konan bisküvilerin ikisini birden ağız içine alıp çiğnemeye çalışır.

- Küçük bir kaşık çocuğun ağzına sokulur ve kaşık dilin üzerine bastırılır. Çocuk bunu dilini kaldırarak karşı koymak isteyecektir. Çocuk bu tepkiyi verince diş fırçası ile çocuğun dilinin üzeri hafif hafif fırçalanır.

**Dil Çıkarma Alıştırmaları**:

- Çocuğun dudaklarına reçel sürülür, çocuk reçeli yalamaya çalışır.

- Bir lolipop alınıp, çocuğun bunu yalamaya çalışması sağlanır.

- Dudakların alt ve üst kısmına (bıyık yerine ve çene üstüne )reçel sürülür. Çocuk dilini üst ve alta mümkün olduğu kadar uzatmaya çalışarak reçelleri yalamaya çalışır.

**Dili İçe Çekme Çalışmaları:**

- Çocuğun dilinin ucuna bir parça çikolata bisküvi konulur çocuk dilini içeri çekerek yiyeceği çiğnemeye çalışır.

- Biraz seloteyp veya bandı çocuğun dil ucuna sarılır. Bu bant hafifçe çekilerek dil dışarıya çıkarılmaya çalışılır.

**Dudak Hareketleri:**

Hareketlerin Taklidi: Çocuğa üzerinde çeşitli yüz mimiklerinin bulunduğu kartlar verilir.(ağlama, gülme, kızma, üzülme vb.)ve çocuktan bunları taklit etmesi istenir.

Duvara asılı bir ayna karşısında çocuk ile birlikte geçilir dudak çeşitli şekillere sokulur ve çocuktan yapması istenir.

Terapist çocukla karşılıklı oturup, gülme, kızgınlık, somurtma, sırıtma, öpme, hapşurma vb.. hareketlerini tekrarlar.

Çocuk düğmeyi dişleri ile dudak arasına koyar, terapist lastiği hafifçe çeker ve hafifçe lastiğe vurur lastik hareket eder çocuk bu hareketi dudaklarında hisseder. Aynı çalışma düğme ağız içinde dudakta yapılabilir.

Kamışla meyve suyu ve başka içecekler içirilir. Bir kaşığa biraz yiyecek konulur, çocuğun ağzına doğru uzatılır. Çocuk üst dudağı yardımı ile yiyeceği kaşıktan almaya çalışır. Terapist kaşığı yavaşça çekerek çocuğa yardımcı olur.

**Ağız Alıştırmaları:**

-Terapist çeşitli dil dudak ve çene hareketleri yaparak çocuktan bu hareketleri taklit etmesini ister.

- Bir tabağa reçel ya da süt konulur çocukla birlikte yalama çalışması yapılır.

-Çocuğa dondurma, şeker ve lolipop yalatılmaya çalışılır.

- Çocukla derin nefes alma, yanakları şişirme, üfleme çalışmaları yapılır.

**TEMEL ALIŞTIRMALAR**

- Dili diş ve dudaklar arasından çıkarma(ağız açık olarak)
- Dili içeri çekme
- Dili ağız dışında sağa sola hareket ettirmek
- Dilin arka kısmını yukarı kaldırmak.

**Çeşitli dudak hareketleri yaparak aşağıdaki gibi sesler çıkarır.**

a) “cık”sesi

b) Elini ağzına vurarak kızıl derili gibi “aaa” sesi

c) Ağız şapırdatma sesi

d) Öpme sesi

Çocuk terapistin ağzına elini değdirip ağız kapalı”mm”sesi çıkarılır sonra çocuğun ağzına eli değdirilir çocukta aynı şekilde “mm”sesi çıkarır.

**Ağız Kapatma Alıştırmaları**

Terapist küçük bir kağıt parçasını dudaklarının arasına koyar ve dudakların arasında 5-10 sn tutar. Daha sonra aynı hareketi çocuğunuzdan yapmasını isteyiniz.

Bir oyuncağa ip takılır (tekerlekli araba gibi) ipin bir ucunda da bir düğme takılır. Çocuk düğmeyi dişleri ile dudakları arasında tutar ve dudaklarını sıkıca kapatır. Düğmeyi dudakları ile oyuncağı hareket ettirir.